

Llwybr cenedlaethol ar gyfer gofal mewn profedigaeth

Llwybr Marw-enedigaeth

Gosod teuluoedd wrth galon gofal
profedigaeth, ym mhob rhan o Gymru

Cyflwyniad

Mae'r llwybr hwn yn cefnogi'r gwaith o ddarparu gofal mewn profedigaeth o ansawdd uchel i deuluoedd yn dilyn marw-enedigaeth.

- Mae rhagor o wybodaeth ac adnoddau ar gyfer y llwybr hwn ar gael yma.
- Mae gwybodaeth am NBCP Cymru, gan gynnwys pecynnau adnoddau, padlets a phecynnau cymorth ar gael yma.
- Mae gwybodaeth ategol ac arweiniad cenedlaethol ar gael yma.

Cynnwys

Cyflwyniad	2
Llwybr Marw-enedigaethau	3
Pan all baban farw cyn cael ei eni	3
Pan nad oes modd clywed curiad calon y ffetws (cyn ac yn ystod y cyfnod esgor)	5
Marwolaeth yn y Groth mewn Beichiogrwydd Lluosog	7
Cyn ysgogiad neu ddechrau'r esgor a'r geni	8
Esgoriad a genedigaeth	10
Creu atgofion	11
Ar ôl y farwolaeth	12
Ymchwiliadau, Archwiliadau ac Adolygiadau	13
Histoleg	13
Archwiliad Post-mortem	14
Adolygiad o Farwolaeth Amenedigo	15
Cofrestru ac Ardystio	17
Angladdau, Claddu ac Amlosgi	18
Cyn Rhyddhau	19
Cynllunio ar gyfer rhyddhau	19
Ar ôl gadael yr ysbyty	21

Llwybr Marw-enedigaethau

Pan all baban farw cyn cael ei eni

Pan fydd teuluoedd yn cael gwybod y gallai eu babi farw cyn cael ei eni, mae'r gofal yn amserol ac yn dosturiol. Er bod gwybodaeth yn dal i ddod i'r amlwg o bosibl, mae ffeithiau hysbys yn cael eu rhannu wrth iddynt ddod ar gael ac mae ansicrwydd yn cael ei gydnabod lle nad yw'r atebion yn glir eto.

Mae teuluoedd yn cael eu cefnogi i ddeall beth sy'n digwydd, pwy sy'n gofalu amdany'n nhw, a beth i'w ddisgwyl nesaf. Maen nhw'n cael gofal cydlynol a phersonol gan ddim sy'n cyfathrebu'n gyson ac yn gweithio gyda'i gilydd i leihau straen ychwanegol yn ystod cyfnod eithriadol o ofidus ac ansicr. Mae'r dull hwn yn helpu teuluoedd i deimlo eu bod yn cael gwybodaeth a chefnogaeth wrth iddynt wynebu'r posibilrwydd o farwolaeth eu babi.

Timau

Mae timau'n gweithio mewn ffordd gydlynol, gan gynnal parhad o ran gofal obstetreg a bydwreigiaeth a thrwy gymorth personol. Dangosir hyn pan:

- Mae nodiadau meddygol yn cael eu hadolygu ac mae unrhyw farciwr profedigaeth blaenorol yn cael ei nodi.
- Mae cynlluniau'n cael eu hegluro wrth iddynt ddatblygu, gyda gwybodaeth lafar ac ysgrifenedig yn cael ei darparu.
- Mae ffeithiau hysbys yn cael eu rhannu wrth iddynt ddod i'r amlwg, hyd yn oed pan nad oes diagnosis neu ganlyniad sylfaenol wedi'i gadarnhau eto.
- Mae'r pwnc o greu atgofion yn cael ei gyflwyno'n sensitif ac yn ystyriol.
- Mae ansicrwydd yn cael ei gydnabod a bydd teuluoedd yn cael eu cynghori pan allai rhagor o wybodaeth gymryd amser.

Teuluoedd

Yn ystod y cyfnod hwn, mae teuluoedd yn cael gohebiaeth gyson am yr hyn sy'n digwydd, beth fydd yn digwydd nesaf, pwy sy'n eu cefnogi a byddant:

- Yn gweld eu cynllun gofal personol a gafodd ei nodi yn y cofnod mamolaeth.
- Yn cael gwybodaeth gyson gan ddim obstetreg a bydwreigiaeth cydlynol sy'n gweithio yn unol â chynllun gofal personol a rennir.
- Yn deall yr hyn sy'n hysbys hyd yma, a lle mae ansicrwydd yn parhau wrth ddisgwyl am ragor o wybodaeth.
- Yn teimlo bod eu hanes ac unrhyw golledion blaenorol yn cael eu cydnabod a'u hystyried.
- Yn gwybod pwy yw eu prif gyswllt mewn profedigaeth a sut mae cysylltu â nhw.
- Yn ymwybodol o greu atgofion.
- Yn gwybod sut y gall sefydliadau cymorth helpu a chael manylion cyswllt perthnasol.
- Yn cael manylion cyswllt brys os ydynt yn dychwelyd adref.

Pan nad oes modd clywed curiad calon y ffetws (cyn ac yn ystod y cyfnod esgor)

Pan nad oes modd clywed curiad calon y ffetws, naill ai cyn neu yn ystod y cyfnod esgor, mae teuluoedd yn aml yn cofio'r foment hon yn glir ac yn fanwl. Mae'r gofal ar y cam hwn yn bwyllog, yn breifat ac yn cael ei arwain yn glir, gan gydnabod y sioc, yr ofn a'r ansicrwydd y gallai teuluoedd fod yn eu teimlo. Mae timau'n cyfathrebu'n gyson ac yn onest drwy gydol y broses asesu a chadarnhau, gan sicrhau bod y cyfrifoldeb am gydlynu yn aros gyda staff. Mae teuluoedd yn cael gofal sy'n rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf iddynt, yn eu cefnogi ac yn eu harwain ar adeg sy'n drawmatig iawn ac yn newid eu bywydau.

Timau

Dangosir gofal pwyllog, preifat, a chilir pan:

- Mae canllawiau lleol ar reoli curiad calon y ffetws sy'n absennol yn cael eu dilyn, gan gynnwys prosesau clir ar gyfer cadarnhau, amserlenni disgwylidig a chyfrifoldeb proffesiynol.
- Bydd nifer y staff sy'n bresennol yn cael ei ystyried yn ofalus, a gofynnir am ganiatâd cyn i unigolion ychwanegol ddod i mewn i'r ystafell.
- Mae gwybodaeth yn cael ei rhannu'n glir ac yn dosturiol o'r pwynt pryder hyd at gadarnhad, gyda negeseuon cyson yn cael eu cyfleu rhwng staff
- Pan fydd angen mwy nag un aelod o staff i gadarnhau neu pan fydd oedi cyn cael gafael ar aelod o staff wedi'i hyfforddi, caiff hyn ei egluro'n agored a chaiff teuluoedd wybod yr amserlenni disgwylidig.
- Pan fydd y canfyddiad yn annisgwyl, ond nad yw'r fenyw/sawl sy'n rhoi genedigaeth eisoes mewn lleoliad preifat, mae gofal yn cael ei symud yn brydlon i le preifat, gan osgoi ardaloedd lle gellir clywed curiad calon ffetws arall lle bynnag y bo modd.
- Pan fydd y canfyddiad yn digwydd yn ystod y cyfnod esgor, bydd nifer y staff yn yr ystafell yn cael ei ystyried, yn ogystal â phrotocolau brys, a pha mor gyflym y bydd angen gwneud penderfyniadau.
- Mae **cyfathrebu** llafar a di-eiriau yn bwyllog, yn glir ac yn barchus.
- Pan fydd y fenyw/sawl sy'n rhoi genedigaeth ar ei phen ei hun, mae'r staff yn cynnig ac yn hwyluso presenoldeb partner neu berson cymorth.
- Bydd cefnogaeth ysbrydol neu fugeiliol yn cael ei chynnig, gyda dewisiadau'r teulu'n dylanwadu a yw hyn yn cael ei ddefnyddio ai peidio, a sut.
- Cyn gadael, mae trefniadau'n cael eu gwirio i sicrhau bod y teulu'n gallu teithio'n ddiogel neu ddilyn y camau nesaf y cytunwyd arnynt.

Teuluoedd

Ar yr adeg hon mewn gofal, mae teuluoedd yn cael gwybodaeth bwyllog, breifat, dan arweiniad clir wrth i'r broses asesu a chael cadarnhad fynd rhagddi, ac:

- Yn deall beth sy'n digwydd a beth fydd yn digwydd nesaf.
- Yn cael esboniadau clir ynghylch sut bydd y cadarnhad yn digwydd, pwy sy'n gysylltiedig, a phwy sy'n arwain eu gofal.
- Yn cael gwybod os oes oedi a deall y rhesymau am hynny.
- Yn cael gofal mewn amgylchedd preifat sy'n cydnabod arwyddocâd y foment ac yn parchu eu hurddas.
- Yn teimlo eu bod yn cael cefnogaeth drwy ddulliau cyfathrebu pwyllog a thosturiol hyd yn oed mewn argyfwng.
- Yn teimlo eu bod yn gallu dweud pwy sy'n cael bod yn bresennol a'u bod yn cael eu cefnogi i gael partner neu rywun i'w cefnogi os ydynt yn dymuno.
- Yn cael gwybod am y gefnogaeth ysbrydol neu fugeiliol sydd ar gael, gyda'u dewisiadau'n cael eu parchu.
- Yn cael amser a lle i holi cwestiynau a dechrau prosesu'r hyn sy'n cael ei ddweud wrthynt.

Marwolaeth yn y Groth mewn Beichiogrwydd Lluosog

Pan fydd marwolaeth yn y groth yn digwydd mewn beichiogrwydd lluosog, mae gofal yn cydnabod cymhlethdod unigryw a dwys galaru un babi wrth barhau i gario un arall. Gall teuluoedd brofi profedigaeth ochr yn ochr â gobaith, pryder a gofynion parhaus o ran gofal clinigol.

Mae'r gefnogaeth yn sensitif i'r emosiynau cymysg hyn ac mae'n cydnabod y gall teuluoedd symud rhwng galar a phryder am y babi sy'n goroesi. Mae'r gofal a ddarperir yn gydlynol, yn dosturiol ac yn bersonol, gan helpu teuluoedd i deimlo eu bod yn cael eu deall a'u dal yn ystod profiad eithriadol o anodd ac emosiynol.

Timau

Mae gofal cydlynol, tosturiol a phersonol yn cael ei ddangos pan:

- Mae emosiynau cymhleth a chroes yn cael eu cydnabod, yn enwedig wrth gydnabod bod profedigaeth yn bodoli ochr yn ochr â beichiogrwydd parhaus.
- Bydd yr iaith sy'n cael ei defnyddio'n ofalus, gan osgoi cyfeirio at y baban sy'n dal yn fyw fel canlyniad cadarnhaol mewn trafodaethau am y golled.
- Rhoddir gwybodaeth glir am unrhyw fonitro ychwanegol neu apwyntiadau sydd eu hangen ar gyfer y beichiogrwydd sy'n parhau.
- Bydd teuluoedd yn cael cynnig adnoddau profedigaeth arbenigol sy'n berthnasol i golli mewn beichiogrwydd lluosog, gan gynnwys y rhai a ddarperir gan **Twins Trust**.
- Bydd y system signalau y cytunwyd arni'n lleol yn cael ei defnyddio i rybuddio mai beichiogrwydd lluosog oedd hwn.
- Mae cofnodion meddygol yn cael eu hadolygu ac mae systemau signalau'n cael eu deall.
- Nid yw teuluoedd yn gorfod esbonio dro ar ôl tro bod un baban neu fwy wedi marw.

Teuluoedd

Wrth i ofal gael ei gydlynu i gydnabod profedigaeth a beichiogrwydd sy'n parhau, mae teuluoedd:

- Yn teimlo bod eu galar yn cael ei gydnabod, hyd yn oed pan fydd un baban neu fwy yn dal yn fyw.
- Yn cael pobl yn siarad â nhw mewn ffyrdd sy'n cydnabod eu colled a'r beichiogrwydd sy'n parhau.
- Yn gallu osgoi esbonio dro ar ôl tro bod un neu fwy o'u babanod wedi marw.
- Yn teimlo bod staff sy'n ymwneud â'u gofal yn ymwybodol o'u hamgylchiadau ac yn cyfathrebu'n gyson.
- Yn deall y cynllun ar gyfer monitro a gofalu yn ystod y beichiogrwydd sy'n parhau.
- Yn cael cynnig ffynonellau cymorth arbenigol sy'n berthnasol i golli yn ystod beichiogrwydd lluosog.

Cyn ysgogiad neu ddechrau'r esgor a'r geni

Cyn ysgogiad neu ddechrau'r esgor, mae teuluoedd yn paratoi ar gyfer genedigaeth yng nghyd-destun colled ddwys. Mae'r cyfnod hwn yn aml yn llawn sioc, ansicrwydd a blinder emosiynol. Mae gofal yn cael ei ddarparu drwy waith tîm obstetreg, bydwreigiaeth a phrofedigaeth wedi'i gydlynu, gyda dulliau cyfathrebu clir a dilyniant sy'n cefnogi'r broses o wneud penderfyniadau ar sail gwybodaeth. Mae teuluoedd yn cael gofal sy'n eu helpu i ddeall eu dewisiadau, teimlo eu bod yn cael cefnogaeth emosiynol, a theimlo mor barod â phosibl ar gyfer yr hyn sydd o'u blaenau.

Ymarfer Tîm

Bydd paratoadau cydgysylltiedig a thosturiol ar gyfer ysgogi a geni yn cael eu dangos pan:

- Mae'r holl staff sydd â chyfrifoldeb parhaus am ofal y fenyw neu'r sawl sy'n rhoi genedigaeth yn cael gwybod o fewn 24 awr.
- Mae'r camau nesaf a'r dewisiadau sydd ar gael ar gyfer ysgogi, esgor a geni yn cael eu hegluro'n glir, mewn lleoliad preifat, gydag amser ar gyfer trafodaeth a chwestiynau.
- Mae gwybodaeth am yr hyn i'w ddisgwyl yn ystod y cyfnod ysgogi, yr esgor a'r enedigaeth yn cael ei rhannu'n sensitif ac yn onest, gan gynnwys cydnabyddiaeth y gallai cynlluniau newid.
- Mae sgysiau am greu atgofion yn parhau, gan gynnwys opsiynau ar gyfer mynd â'u babi adref neu dreulio amser y tu allan i amgylchedd yr ysbyty.

Cynllunio'r enedigaeth

Bydd gan lawer o fenywod/pobl sy'n geni gynllun geni wedi'i ysgrifennu ymlaen llaw, gan gynnwys man geni a dulliau rheoli poen. Mae'n bwysig cydnabod y gall y dewisiadau hyn newid oherwydd y newyddion annisgwyl a thrawmatig. Os nad oes cynllun geni wedi'i ysgrifennu ymlaen llaw, rhoddir amser a dewis i'r teulu ysgrifennu un gyda chymorth.

Mae timau sy'n cefnogi prosesau adolygu penderfyniadau gwybodus neu'n ysgrifennu cynlluniau mewn ffordd amserol ac ystyriol yn dangos hyn pan:

- Mae'r cynllun geni yn cael ei ailystyried a'i ddiweddarau, bydd **dewisiadau** ar gyfer man gofal yn cael eu trafod.
- Mae opsiynau rheoli poen yn cael eu trafod yn rhagweithiol, gan gynnwys analgesia, ac mae dewisiadau'n cael eu cofnodi.
- Mae trefniadau cyfathrebu y cytunwyd arnynt yn cael eu cofnodi.
- Mae dewisiadau ar gyfer gweld a/neu ddal eu baban yn cael eu cofnodi wrth iddo gael ei eni.
- Mae dewisiadau i greu atgofion yn cael eu trafod, eu cofnodi, ac mae teuluoedd yn gwybod y gallant newid eu meddwl.

- Pan fydd menyw/sawl sy'n rhoi genedigaeth yn dewis aros i'r esgor ddechrau'n naturiol, bydd hyn yn cael ei gefnogi drwy wybodaeth glir sy'n seiliedig ar dystiolaeth ac adolygiadau clinigol rheolaidd.
- Mae unrhyw gymorth ysbrydol neu fugeiliol sydd ei angen wedi'i nodi'n glir.
- Pan fydd y fenyw/y sawl sy'n rhoi genedigaeth yn dychwelyd adref, bydd manylion cyswllt mewn argyfwng a chynghor clir ynghylch pryd i ofyn am help yn cael eu darparu.
- Mae cynlluniau ar waith i ddychwelyd i'r ysbyty, gan gynnwys trefniadau mynediad eraill.

Profiad Teuluol

Mae teuluoedd yn cael gohebiaeth glir a chydlynol am eu dewisiadau, beth i'w ddisgwyl nesaf, a phwy sy'n eu cefnogi, ac:

- Maent yn teimlo bod ganddynt wybodaeth am eu dewisiadau a'u bod yn cael eu cefnogi i wneud penderfyniadau ar gyflymder sy'n addas iddyn nhw.
- Yn deall beth fydd yn digwydd yn ystod y cyfnod ysgogi, esgor a geni, gan gynnwys lle gallai cynlluniau newid.
- Yn cael gwybodaeth onest a sensitif am beth i'w ddisgwyl, gan gynnwys sut bydd y baban yn edrych.
- Yn cael cyfle i adolygu neu ysgrifennu cynllun geni sy'n cynnwys creu atgofion.
- Yn teimlo bod eu dymuniadau a'u dewisiadau'n cael eu clywed a'u hadlewyrchu mewn unrhyw gynllun geni.
- Yn deall y dewisiadau rheoli poen sydd ar gael a theimlo eu bod yn gallu trafod dewisiadau a holi cwestiynau.
- Yn teimlo'n wybodus ac yn gallu gwneud penderfyniadau sy'n iawn iddyn nhw.
- Yn gwybod â phwy i gysylltu a sut i gael cymorth os ydynt yn dychwelyd adref cyn yr esgoriad.

Esgoriad a genedigaeth

Mae esgoriad a genedigaeth ar ôl marw-enedigaeth yn adegau arwyddocaol iawn i deuluoedd. Mae'r gofal ar y cam hwn yn ddigynnwrf, yn barchus ac yn ymatebol, gan gydnabod gofynion clinigol yr esgoriad ac effaith emosiynol ddofn rhoi genedigaeth ar ôl colled. Mae timau'n gweithio gyda'i gilydd i ddarparu gofal clinigol a gofal mewn profedigaeth cydlynol, gan roi sylw penodol i'r amgylchedd, dulliau cyfathrebu a dilyniant. Mae teuluoedd yn cael gofal sy'n eu helpu i deimlo eu bod yn cael eu cefnogi, eu hamddiffyn a bod rhywun gyda nhw drwy gydol y cyfnod esgor a'r enedigaeth.

Timau

Darperir gofal yn ystod y cyfnod esgor a'r enedigaeth drwy ymarfer cydlynol, digynnwrf a thosturiol gan staff. Dangosir hyn gyda'r canlynol:

- Mae'r holl staff sy'n ymwneud â'r gofal yn gwybod beth yw'r cynllun geni a'r dewisiadau.
- Bydd ystafell addas yn cael ei pharatoi sy'n cydbwyso diogelwch clinigol â phreifatrwydd ac urddas, ac mae'r gofal yn digwydd oddi wrth amgylcheddau lle mae modd clywed babanod eraill.
- Mae dilyniant mewn gofal yn cael ei flaenoriaethu, a phan fydd staff yn newid, mae cyflwyniadau'n cael eu gwneud yn glir ac yn sensitif.
- Mae unrhyw broses drosglwyddo'n digwydd mewn ffordd dawel a pharchus, gydag ymwybyddiaeth o amgylchiadau'r teulu.
- Mae'r fenyw yn cael cefnogaeth i sicrhau bod partner neu rywun i'w chefnogi'n bresennol.
- Mae dulliau rheoli poen yn cael eu darparu yn unol â'r cynllun y cytunwyd arno, gyda dewisiadau'n cael eu hailystyried a'u haddasu yn ôl yr angen.
- Mae marciwr y cytunwyd arno'n lleol yn cael cydsyniad ac yn cael ei ddefnyddio.

Teuluoedd

Yn ystod yr esgoriad a'r enedigaeth, mae teuluoedd yn cael gofal cydlynol a sensitif sy'n adlewyrchu eu hamgylchiadau, ac:

- Maent yn gwybod bod eu cynllun geni a'u dewisiadau'n cael eu dilyn.
- Yn teimlo eu bod yn cael cefnogaeth gan staff sy'n ddigynnwrf, yn ymwybodol o'u sefyllfa ac yn cyfathrebu'n barchus.
- Yn cael gofal mewn amgylchedd sy'n diogelu preifatrwydd ac yn cydnabod arwyddocâd y foment.
- Yn profi dilyniant mewn gofal gyda chyflwyniadau clir a sensitif os bydd staff yn newid.
- Yn teimlo eu bod yn cael cefnogaeth i gael partner neu rywun i'w chefnogi'n bresennol.
- Yn cael cyfleoedd i newid eu meddwl wrth i'r broses esgor fynd rhagddi.

Creu atgofion

Mae creu atgofion yn rhan ystyrlon o ofal i lawer o deuluoedd yn dilyn marwolaeth baban, er bod dewisiadau'n amrywio'n fawr. Ar y cam hwn, gall teuluoedd deimlo'n ofnus, wedi'u llethu neu'n ansicr ynghylch beth sy'n teimlo'n iawn iddyn nhw. Mae staff yn darparu cymorth tawel, sensitif ac unigol, gan gynnig dewisiadau heb bwysau na rhagdybiaeth. Mae teuluoedd yn cael gofal sy'n rhoi amser, urddas a dewis iddynt o ran sut maent yn dymuno anrhydeddu a chofio eu baban.

Timau

Darperir cymorth personol, sensitif, i greu atgofion pan:

- Mae staff yn esbonio **dewisiadau creu atgofion** yn glir ac yn dyner, heb ragdybiaeth na phwysau.
- Mae teuluoedd yn cael amser i ystyried opsiynau a newid eu meddyliau.
- Mae gwybodaeth am gyflwr y babi yn cael ei rhannu'n sensitif.
- Mae'r staff yn gyfarwydd ag adnoddau creu atgofion sy'n cael eu defnyddio'n lleol.
- Mae gwybodaeth lafar ac ysgrifenedig am dreulio amser gyda'u baban y tu allan i amgylchedd yr ysbyty yn cynnwys canllawiau ac opsiynau lleol ac mae'n cael ei hwyluso mewn ffordd urddasol a thosturiol.
- Mae creu atgofion yn adlewyrchu dewisiadau'r teulu, gan gynnwys iaith, beichiogrwydd, rhywedd, diwylliant, crefydd a chredoau personol.
- Mae penderfyniadau am greu atgofion yn cael eu trafod, eu cofnodi a'u hailystyried wrth i ofal barhau.
- Mewn beichiogrwydd lluosog, mae cymorth i greu atgofion yn adlewyrchu'r golled a'r beichiogrwydd sy'n parhau, gyda gofal cydlynol ar draws timau.

Teuluoedd

Wrth i staff esbonio'n glir a chefnogi dewisiadau creu atgofion, bydd teuluoedd:

- Yn cael amser a lle i ystyried sut maen nhw'n dymuno nodi a chofio bywyd eu baban.
- Yn cael eu cefnogi i ddeall y dewisiadau sydd ar gael iddynt, heb bwysau i benderfynu.
- Yn cael gwybodaeth glir a sensitif am beth i'w ddisgwyl, gan gynnwys sut y gall creu atgofion effeithio ar sut mae'r baban yn edrych.
- Yn cael gofal sy'n parchu dewisiadau diwylliannol, ysbrydol a phersonol.
- Yn dawel eu meddwl y gallant newid eu meddwl am benderfyniadau i greu atgofion ar unrhyw adeg.
- Yn gweld eu dymuniadau'n cael eu hadlewyrchu yn y gofal a ddarperir.
- Yn gwybod bod cymorth ar gael i frodyr a chwirydd a'r teulu ehangach.

Ar ôl y farwolaeth

Yn dilyn marwolaeth baban, mae teuluoedd yn aml yn wynebu gwybodaeth, penderfyniadau a phrosesau cymhleth ar adeg o alar aciwt. Mae gofal yn cael ei arwain gan staff sydd wedi'u hyfforddi'n briodol ac sy'n cydlynu dulliau cyfathrebu ac yn sicrhau parhad ar draws ymchwiliadau a gwaith dilynol. Mae timau'n gweithio i egluro'r camau nesaf yn glir ac ar gyflymder y mae'r teulu'n gallu delio ag ef. Mae teuluoedd yn cael gofal sy'n lleihau dryswch, yn cefnogi dealltwriaeth ac yn eu sicrhau nad nhw sy'n gyfrifol am gydlynu.

Timau

Mae gofal sy'n cael ei gydlynu, ei gyfleu'n glir a'i reoli ar ôl marwolaeth yn cael ei ddangos pan:

- Mae canllawiau lleol ar waith sy'n nodi'n glir pwy sy'n arwain trafodaethau am ymchwiliadau a phrosesau dilynol.
- Mae digon o amser yn cael ei neilltuo ar gyfer trafodaethau, a phan fyddant yn cael eu cynnal mewn lleoliad tawel a phreifat.
- Mae gwybodaeth gymhleth yn cael ei hegluro'n glir ac ar gyflymder y mae teuluoedd yn gallu delio ag ef, ac mae rhywun yn gwneud yn siŵr eu bod yn deall gan ddefnyddio dulliau cyfathrebu cydnabyddedig.
- Mae crynodeb ysgrifenedig o'r prosesau a'r dogfennau gofynnol yn cael eu darparu.
- Mae angen trosglwyddo Archwiliadau Post-mortem i ysbyty arall, yng Nghymru neu'r tu allan iddi, caiff hyn ei egluro'n glir, gan gynnwys yr amserlenni disgwylidig, pan fyddant yn hysbys.

Teuluoedd

Yn dilyn marwolaeth eu baban, mae teuluoedd yn cael gofal sy'n lleihau dryswch ac yn cefnogi dealltwriaeth, maent:

- Yn gwybod pwy sy'n arwain y trafodaethau gyda nhw ac yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi o ran dilyniant mewn gofal.
- Yn cael digon o amser i drafod ymchwiliadau a'r camau nesaf mewn lleoliad preifat.
- Yn cael gwybodaeth ar gyflymder maen nhw'n gallu delio ag ef ac yn teimlo eu bod yn gallu gofyn cwestiynau.
- Yn cael eu holi a ydynt yn deall beth sy'n digwydd a beth sy'n digwydd nesaf.
- Yn cael gwybodaeth ysgrifenedig i'w cefnogi i ddilyn y prosesau gofynnol.
- Yn gwybod os oes angen trosglwyddo eu baban i ysbyty arall ar gyfer Archwiliad post-mortem, a'u bod yn deall y broses.

Ymchwiliadau, Archwiliadau ac Adolygiadau

Histoleg

Gall archwiliadau ac ymchwiliadau ar ôl marwolaeth helpu teuluoedd i ddeall pam y digwyddodd y farwolaeth a chefnogi staff i gynllunio gofal yn y dyfodol.

Timau

Mae timau sy'n darparu gofal yn rhoi gwybodaeth glir a gonest am yr hyn sy'n cael ei argymhell, beth sy'n ddewisol, y cyfyngiadau, a'r amserlen pan fyddant yn egluro:

- Ei bod yn gyffredin cynnal archwiliad histolegol a faint o amser y gall hyn ei gymryd.
- Pan fydd archwiliad histolegol o'r beichiogrwydd neu'r brych yn cael ei argymhell, bydd hyn yn cael ei egluro i'r teulu ynghyd ag unrhyw gyfyngiadau ar yr archwiliad.
- Efallai na fydd yr archwiliad hwn yn darparu gwybodaeth am achos posibl am y farwolaeth.
- Efallai y bydd ymchwiliadau eraill yn cael eu cynnal, fel profion gwaed a geneteg.

Teuluoedd

Mae teuluoedd yn cael gofal clir a gonest pan fyddant yn gwybod:

- Bod histoleg yn arfer cyffredin ac mai eu dewis nhw yw ei chynnal ai peidio.
- Sut a phryd y maent yn debygol o gael canlyniadau.
- Pa ymchwiliadau eraill y gellir eu cynnal.

Archwiliad Post-mortem

Gall Archwiliad Post-mortem fod yn rhan o'r broses ymchwilio ar ôl marw-enedigaeth. Gall penderfyniadau ynghylch archwilio fod yn gymhleth, a bydd gwybodaeth yn cael ei rhannu'n glir ac yn sensitif er mwyn cefnogi dewis gwybodus.

Timau

Dangosir ymarfer clir a sensitif pan:

- Mae caniatâd post-mortem yn cael ei roi i aelod o staff sydd wedi'i hyfforddi a'i gofrestru i gael caniatâd.
- Mae pwrpas, proses a chyfyngiadau Archwiliadau Post-mortem yn cael eu hegluro'n glir ac yn sensitif.
- Mae'r archwiliad yn cael ei gynnal mewn ysbyty arall, gan gynnwys y tu allan i Gymru, caiff hyn ei egluro'n glir ynghyd â'r rhesymau a'r amserlenni disgwylidig.
- Mae trefniadau cludo a thrin yn cael eu disgrifio'n glir, gan gynnwys pwy sy'n gyfrifol, gyda sicrwydd bod y gofal yn barchus ac yn urddasol.
- Mae amserlenni tebygol ar gyfer dychwelyd corff y baban a phryd bydd y canlyniadau ar gael yn cael eu trafod.
- Mae cyswllt penodol yn cael ei nodi i gydlynu'r gwaith o gyfleu canlyniadau.
- Mae eitemau personol yn mynd gyda'r archwiliad, bydd teuluoedd yn cael eu sicrhau bod eitemau'n cael eu trin yn ofalus a'u dychwelyd lle bynnag y bo modd, er na ellir gwarantu hyn.
- Mae teuluoedd yn cael eu cyfeirio at yr adnoddau gwybodaeth sydd ar gael i gefnogi dealltwriaeth o gydsyniad post-mortem.

Teuluoedd

Mae teuluoedd yn cael gofal diogel, clir a gwybodus pan fyddant:

- Yn cael esboniadau clir ynghylch pam y gallai post-mortem gael ei argymhell.
- Yn deall pwy fydd yn nodi cydsyniad a sut bydd y broses yn cael ei chynnal, gan gynnwys y pwrpas ac unrhyw gyfyngiadau.
- Yn cael gwybod os bydd eu baban yn cael ei drosglwyddo ac yn deall pam.
- Yn teimlo'n dawel eu meddwl ynghylch sut y bydd eu baban yn cael gofal wrth iddo gael ei gludo a'i archwilio.
- Yn deall yr amserlen debygol ar gyfer dychwelyd eu baban ac o ran cael y canlyniad.
- Yn gwybod â phwy i gysylltu ynghylch camau dilynol a chanlyniadau.

Adolygiad o Farwolaeth Amenedigo

Mae'r Adolygiad o Farwolaeth Amenedigol yn rhan o'r broses adolygu ffurfiol yn dilyn marw-enedigaeth. Mae teuluoedd yn delio â chwestiynau parhaus am farwolaeth eu baban, ac mae gwybodaeth glir am bwrpas, proses a chanlyniadau'r adolygiad yn cael ei darparu'n gyson.

Timau

Bydd ymarfer Adolygiad o Farwolaeth Amenedigol yn cael ei gyflwyno'n sensitif a strwythuredig pan:

Cyn yr adolygiad:

- Mae pwrpas yr Adolygiad o Farwolaeth Amenedigol yn cael ei egluro'n glir, ac mae gwybodaeth lafar ac ysgrifenedig yn cael ei darparu.
- Mae amserlenni realistig yn cael eu trafod yn agored, gan gynnwys cydnabod yr amser sydd ei angen i gwblhau'r adolygiad.
- Mae teuluoedd yn cael gwahoddiad i rannu eu safbwyntiau, eu cwestiynau a'u pryderon i lywio'r adolygiad.
- Mae enw cyswllt yn cael ei nodi i roi'r wybodaeth ddiweddaraf ac i ymateb i gwestiynau drwy gydol y broses.

Yn ystod yr adolygiad:

- Mae cyfarfodydd yn cael eu harwain gan yr uwch glinigydd neu'r clinigwyr sydd wedi darparu dilyniant mewn gofal.
- Mae'r adolygiad yn ystyried gofal clinigol ac emosiynol, gyda mewnbwn gan staff perthnasol, gan gynnwys gwasanaethau cymunedol lle bo hynny'n berthnasol.
- Mae gwybodaeth yn cael ei rhannu'n briodol rhwng staff sy'n ymwneud â gofal y fenyw/sawl sy'n rhoi genedigaeth, gyda'r broses gydlynu'n cael ei harwain gan y prif gyswllt mewn profedigaeth.

Ar ôl yr adolygiad:

- Mae cyfarfod dilynol yn cael ei drefnu, gyda gwybodaeth glir yn cael ei darparu am bwy fydd yn bresennol.
- Mae'r cyfarfodydd yn cael eu cynnal mewn lleoliad tawel a phriodol sy'n cefnogi trafodaeth bwyllog.
- Mae canfyddiadau ymchwiliadau a'r Adolygiad o Farwolaeth Amenedigol yn cael eu hegluro'n glir ac yn sensitif.
- Mae'r camau gweithredu sy'n deillio o'r adolygiad yn cael eu hamlinellu a'u trafod.
- Mae amser yn cael ei neilltuo ar gyfer holi cwestiynau, cael eglurhad, a myfyrio.
- Mae teuluoedd yn cael gwybod bod adroddiad cryno ysgrifenedig ar gael, gyda hyblygrwydd ynghylch sut a phryd y caiff hwn ei rannu.

Teuluoedd

Wrth i'r Adolygiad o Farwolaeth Amenedigol gael ei egluro, ei gydlynu a'i ddilyn gan staff, mae teuluoedd:

- Yn deall pwrpas yr Adolygiad o Farwolaeth Amenedigol, sut mae'n cael ei gynnal ac yn cydfynd â phrosesau adolygu eraill.
- Yn gwybod sut y gallant gyfrannu eu safbwyntiau a'u cwestiynau.
- Yn cael diweddariadau yn ystod y broses adolygu ac yn gwybod â phwy i gysylltu.
- Yn cael amserlenni realistig ac yn deall pryd i ddisgwyl gwybodaeth.
- Yn cael esboniad clir o ganfyddiadau'r adolygiad ac unrhyw gamau gweithredu sy'n deillio ohono.
- Yn teimlo eu bod yn gallu gofyn cwestiynau a thrafod y canlyniadau mewn lleoliad preifat a phriodol, gan gynnwys ble i fynd os oes safbwyntiau gwahanol am ganfyddiadau'r adolygiadau.

Cofrestru ac Ardystio

Mae cofrestru ac ardystio yn rhan o'r prosesau ffurfiol sy'n dilyn marw-enedigaeth. I deuluoedd, mae'r camau hyn yn aml yn digwydd ochr yn ochr â galar aciwt a gallant deimlo'n anodd eu deall. Mae'r staff yn tywys teuluoedd drwy'r hyn a fydd yn digwydd a'r hyn sy'n ofynnol, gan rannu gwybodaeth glir ac ymarferol ar gyflymder sy'n addas iddyn nhw. Mae teuluoedd yn cael cymorth sy'n eu helpu i ddeall a chwblhau'r camau hyn heb deimlo eu bod yn cael eu rhuthro na'u llethu.

Timau

Bydd cefnogaeth sensitif a chywir yn cael ei rhoi o ran cofrestru ac ardystio pan:

- Mae'r staff yn egluro'r broses gofrestru genedlaethol yn glir, gan gynnwys ble a sut mae'r cofrestru'n digwydd.
- Mae teuluoedd yn cael gwybod, unwaith y bydd yr Archwilydd Meddygol wedi'i llofnodi, bod y dystysgrif feddygol sy'n ardystio marw-enedigaeth yn cael ei hanfon yn electronig i swyddfa'r cofrestrydd lleol.
- Mae'r ffaith nad oes copi o'r dystysgrif yn cael ei roi yn uniongyrchol i'r teulu ar y cam hwn yn cael ei esbonio'n glir.
- Mae gwybodaeth ysgrifenedig yn cael ei rhannu i gefnogi'r broses gofrestru, ac mae unrhyw wybodaeth ychwanegol y mae'n rhaid i'r cofrestrydd ei chael yn cael ei hegluro.

Teuluoedd

Wrth i staff arwain teuluoedd drwy'r broses gofrestru ac ardystio, mae teuluoedd:

- Yn deall sut mae'r farw-enedigaeth yn cael ei chofrestru a pha gamau y mae angen iddynt eu cymryd.
- Yn gwybod bod y dystysgrif feddygol yn cael ei hanfon yn uniongyrchol at y cofrestrydd.
- Yn deall ble a sut mae cofrestru'n digwydd.
- Yn teimlo eu bod yn cael cefnogaeth gyda gwybodaeth glir ac ymarferol ac yn gwybod ble i ddod o hyd i ragor o arweiniad os oes angen.

Angladdau, Claddu ac Amlosgi

Mae'r trefniadau hyn yn rhan o'r prosesau yn dilyn marw-enedigaeth. I deuluoedd, mae'r penderfyniadau hyn yn cael eu gwneud yn ystod cyfnod sy'n arwyddocaol yn emosïynol ac efallai y byddant yn teimlo eu bod yn anodd eu trafod. Mae staff yn tywys teuluoedd drwy'r dewisiadau sydd ar gael iddynt a'r amserlenni, gan ddarparu gwybodaeth glir a chaniatáu amser iddynt feddwl. Mae teuluoedd yn cael gofal sy'n cefnogi dewis ar sail gwybodaeth ac sy'n parchu sut a phryd mae penderfyniadau'n cael eu gwneud.

Timau

Bydd cefnogaeth sensitif a gwybodus ynghylch y trefniadau hyn yn cael ei chynnig pan:

- Mae gan staff fynediad at adnoddau gwybodaeth cyfredol i gefnogi trafodaethau am gladdu ac amlosgi.
- Mae teuluoedd yn cael amser i ystyried pob opsiwn, gan gynnwys y cyfle i feddwl gartref cyn cadarnhau penderfyniad.
- Mae penderfyniadau, gan gynnwys pan fydd gwybodaeth yn cael ei gwrthod neu pan na fydd penderfyniad yn cael ei wneud, yn cael eu cofnodi'n glir yn y cofnod mamolaeth.
- Mae rhagdybiaethau'n cael eu hosgoi, gan gynnwys y rhai sy'n seiliedig ar gyfnod beichiogrwydd, diwylliant, crefydd neu gredoau personol.
- Mae atgyfeiriad at ofal ysbrydol neu fugeiliol yn cael ei gynnig, wedi'i arwain gan ddewisiadau'r teulu.

Mae'r wybodaeth lafar ac ysgrifenedig fydd yn cael ei rhannu â theuluoedd yn cynnwys:

- Dewisiadau claddu neu amlosgi wedi'u trefnu gan yr ysbyty ac unrhyw gostau cysylltiedig.
- Y broses ar gyfer dewis trefniadau preifat, gan gynnwys manylion trefnwyr angladdau lleol.
- Esboniad clir y gall rhai trefnwyr angladdau ddarparu gwasanaethau sylfaenol yn ddi-dâl, tra gall gwasanaethau ychwanegol arwain at gostau a gwybodaeth am y cymorth ariannol sydd ar gael.
- Amserlenni ar gyfer gwneud penderfyniadau a'u cyfleu, gan gynnwys proses yr ysbyty os na chaiff penderfyniad ei gyfleu.
- Gwybodaeth am ofynion claddu neu amlosgi brys lle mae'r rhain yn codi am resymau clinigol neu gyfreithiol.

Teuluoedd

Wrth i staff esbonio a chefnogi trefniadau, mae teuluoedd:

- Yn deall yr opsiynau sydd ar gael iddynt ar gyfer claddu neu amlosgi.
- Yn teimlo bod ganddynt ddigon o amser cyn cadarnhau penderfyniadau.
- Yn deall yr hyn y gall yr ysbyty ei drefnu a'r hyn y gallant ddewis ei drefnu eu hunain.
- Yn cael gwybodaeth glir am gostau, amserlenni a'r cymorth ariannol sydd ar gael.
- Yn teimlo bod eu dewisiadau diwylliannol, crefyddol a phersonol yn cael eu parchu.
- Yn gwybod ble i gael gfael ar ragor o gymorth os oes angen help arnynt i wneud penderfyniadau.

Cyn Rhyddhau

Cyn rhyddhau, mae'r gofal yn canolbwyntio ar baratoi teuluoedd ar gyfer symud yn ôl adref a sicrhau bod cymorth parhaus wedi'i nodi'n glir. Mae'r gwaith o gynllunio ar gyfer rhyddhau cleifion yn cael ei gydlynu a'i amseru i adlewyrchu anghenion, dewisiadau ac amgylchiadau'r teulu. Mae staff yn cymryd cyfrifoldeb am gynllunio'r camau nesaf, cadarnhau trefniadau a rhannu gwybodaeth yn glir ac yn ysgrifenedig. Mae teuluoedd yn cael eu rhyddhau yn ôl y cynllun, yn cael eu cefnogi a hynny heb eu brysio, gan adael yr ysbyty gydag eglurder ynghylch beth fydd yn digwydd nesaf a phwy i gysylltu â nhw.

Cynllunio ar gyfer rhyddhau

Mae cynllunio ar gyfer rhyddhau cleifion o'r ysbyty yn sicrhau nad yw gofal mewn profedigaeth yn dod i ben yn ddisymwth pan fyddant yn gadael yr ysbyty. Mae gofal yn canolbwyntio ar barhad, urddas a chyfathrebu clir, fel bod teuluoedd yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi a'u paratoi ar gyfer yr hyn sy'n dod nesaf.

Timau

- Mae'r prif gyswilt mewn profedigaeth yn cydlynu'r broses ryddhau mewn ffordd sy'n parchu dewisiadau ac ar gyflymder addas i'r teulu.
- Mae teuluoedd yn cael amser i ofyn cwestiynau am bwy sy'n gofalu am eu baban, ble mae eu baban yn cael gofal, a phwy i gysylltu â nhw ar ôl gadael yr ysbyty.
- Mae teuluoedd yn cael cynnig gadael yr ysbyty ar wahân i bawb arall, sy'n osgoi clinigau mamolaeth, wardiau neu ystafelloedd aros.
- Pan fydd teulu'n mynd â'u baban adref, bydd y staff yn darparu'r dogfennau trosglwyddo gofynnol, yn egluro sut i ddefnyddio unrhyw offer fel Cot Cwtsh, ac yn caniatáu amser iddynt holi cwestiynau.
- Mae'r trefniadau terfynol y cytunwyd arnynt wedi'u cofnodi'n glir yn y cofnod mamolaeth.
- Mae eitemau sydd heb eu defnyddio neu eitemau sydd wedi'u gwrthod yn cael eu tynnu o focsys atgofion, ac mae unrhyw gofarwyddion yn cael eu pacio'n synhwyrol ac yn barchus.

Teuluoedd

Wrth i staff gynllunio a chefnogi'r broses ryddhau, bydd teuluoedd:

- Wedi cwrdd â'u prif gyswllt mewn profedigaeth ac yn deall beth mae'r broses ryddhau yn ei olygu.
- Yn cael amser i ofyn cwestiynau a theimlo'n glir ynghylch beth fydd yn digwydd nesaf.
- Yn gwybod beth yw eu hopsiynau ar gyfer ffarwelio, gan gynnwys gadael yr ystafell brofedigaeth, gadael yr ysbyty, ble bydd eu baban yn cael ei gludo, a sut i ddychwelyd i dreulio amser gyda'u baban os ydynt yn dymuno.
- Wrth fynd â'u baban adref, dylid gwneud yn siŵr bod y dogfennau perthnasol ganddynt, eu bod yn eu deall, a'u bod yn gwybod â phwy i gysylltu os bydd unrhyw anawsterau'n codi.
- Yn gadael yr ysbyty gyda chofarwyddion, os mai dyma yw eu dewis.
- Yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi i adael yr ysbyty mewn ffordd urddasol a thosturiol, gan ystyried llwybrau ymadael.

Ar ôl gadael yr ysbyty

Mae'r Gofal mewn Profedigaeth yn parhau wrth baratoi i adael yr ysbyty a dychwelyd adref. Mae gwybodaeth yn cael ei chydlynyn a'i chyfleu'n glir i gefnogi teuluoedd wrth wella'n gorfforol a delio â galar aciwt.

Timau

Bydd cymorth dilynol clir a chydlynol yn cael ei ddarparu yn yr amgylchiadau canlynol:

- Mae staff yn egluro pwy fydd yn cysylltu â'r teulu ar ôl eu rhyddhau a sut bydd canlyniadau adolygiadau neu ymchwiliadau yn cael eu rhannu.
- Bydd gwybodaeth am brosesau lleol ar gyfer ôl-drafodaethau, adborth, pryderon a chwynion yn cael ei rhannu.
- Mae gwybodaeth glir yn cael ei rhoi am boen barhaus, gwaedu a newidiadau corfforol ôl-enedigol, gan gynnwys pryd a sut i ofyn am gyngor meddygol.
- Bydd llaethiad yn cael ei drafod yn sensitif, gan gynnwys ataliad, gwasgiad neu roi yn dibynnu ar y cyfnod beichiogrwydd a dewis y fenyw/sawl sy'n rhoi genedigaeth.
- Mae'r cymorth seicolegol ac emosiynol sydd ar gael drwy wasanaethau amenedigol, gofal sylfaenol a sefydliadau trydydd sector yn cael ei egluro.
- Bydd gwybodaeth am reoli gohebiaeth sy'n ymwneud â babanod yn cael ei rhannu, gan gynnwys dewisiadau cynlluniau postio cenedlaethol.
- Caiff yr holl drafodaethau, penderfyniadau a chynlluniau y cytunwyd arnynt eu cofnodi'n glir yn y cofnod meddygol.

Teuluoedd

Wrth i drefniadau dilynol gael eu hegluro, eu cydlynyn a'u hailystyried gan staff, bydd teuluoedd:

- Yn gwybod pwy fydd yn cysylltu â nhw gyda chanlyniadau unrhyw adolygiadau ac ymchwiliadau.
- Yn gwybod sut i drefnu ôl-drafodaeth a'r broses ar gyfer rhoi adborth, cyfleu pryderon neu gwynion.
- Yn cael gwybodaeth am eu symptomau corfforol, eu proses wella a sut i gael gafael ar ofal parhaus.
- Yn gwybod pa wasanaethau cymorth seicolegol ac emosiynol sydd ar gael iddynt.
- Yn cael gwybodaeth am fudiadau cefnogi lleol a chenedlaethol.
- Yn cael gwybodaeth am reoli gohebiaeth sy'n ymwneud â babanod.

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Perfformiad
a Gwella
Performance
and Improvement

